

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 11 februari 1907, kl. 4. e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående internering af alkoholister.

Lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två till utskottet hänvisade motioner, väckta, den ena under n:o 15 i Första Kammaren af herr *E. Lorentz Petersson* och den andra under n:o 140 i Andra Kammaren af herrar *J. G. Pettersson* i Södertälje, *E. Beckman* i Djursholm och *C. Wallis*. I motionerna hemställes, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning, huruvida och i hvad mån föreskrifter må kunna meddelas i fråga om internering af alkoholister äfven mot deras vilja i för dem afsedda kuranstalter samt, ifall utredningen därtill gifver anledning, för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Förstnämnda motion, i hvilken tjugutvå ledamöter af Första Kammaren instämt, är af följande lydelse:

»Frågan om alkoholisters internering har i anledning af inom Andra Kammaren väckta motioner varit föremål för behandling vid 1903, 1905 och 1906 års riksdagar, men genom Första Kammarens motstånd fallit.^{m. fl. motion.} Det kanske då kunde synas både fruktlöst och otillbörligt att nu ånyo väcka frågan till lif. Men något har sedan förra riksdagen inträffat, som ger det kraftigaste stöd åt den uppfattningen, att åtgärder i antydd riktning äro af trängande behof påkallade: vid den i höstas hållna stora fattig-

Herr
*E. Lorentz
Peterssons*

vårdskongressen i Stockholm har bland åtgärder, som framför andra ansetts böra vidtagas för förbättring af våra nödställda medmänniskors sorgliga lott, äfven beslutats påyrka tvångsinternering af alkoholister. Den samlade erfarenhet, som representeras af nämnda kongress, torde svårigen kunna jäfvas. Och det torde öfver hufvud kunna påstås, att den erfarenhet, som gjorts af personer, som af sin kallelseverksamhet eller af deltagande för de olyckliga ledts att träda i närmare beröring med det af dryckenskapen vållade eländet, afger talande vittnesbörd om det behof, som i berörda hänseende förefinnes. Jag ber blott få hänvisa till hvad predikanten vid Uppsala läns cellfångelse i sin till kungl. fångvårdsstyrelsen för år 1905 afgifna ämbetsberättelse anført. Sedan han med hänvisning till den ämbetsberättelsen åtföljande statistiska bilagan konstaterat det sorgliga faktum, att af de under nämnda år till fängelset inkomna fångarne icke mindre än omkring 90 procent kunnat peka på superiet såsom direkt eller indirekt anledning till sin olycka och därtill anknutit några ord om det berättigade i den kamp, som för närvarande pågår mot dryckenskapen i vårt land, öfvergår han till att, med afseende på den hjälp och det stöd, som fångar efter frigifningen äro i så stort behof af, med eftertryck betona angelägenheten af att räddningshem för alkoholister ur arbetsklassen upprättas, och säger: 'Denna frågas snara lösande är, synes mig, ett skriande behof för vårt land. Ett steg i rätt riktning har nyligen tagits af svenska diakonissällskapet, då det utfärdat ett upprop för insamlande af medel till upprättande af ett mindre alkoholisthem för arbetare. Men frågan om alkoholisthem för arbetare är en fråga af så stor samhällelig betydelse, att den ej får öfverlämnas endast åt den enskilda välgörenheten. Det borde för staten vara en rent af bjudande plikt att taga om hand och söka upprätta alla dessa olyckliga, hos hvilka dryckenskapsbegäret blifvit en sådan makt, att det öfvergått till en fysisk sjukdom. Att s. k. alkoholister, lämnade åt sig själfva, förr eller senare skola begå handlingar, som på ett eller annat sätt bringa dem i kollision med lagen, det kan nästan på förhand förutsägas. Men det är både meningslöst och resultatlöst att internera dylika individer på ett fängelse. Hvarken fängelser eller fattighus eller sjukhus eller hospital äro för dem rätta platsen. De måste underkastas en helt annan vård och behandling, om de skola kunna upprättas, och det är denna vård, som alkoholisthemmen äro afsedda att lämna.' Och därpå framställer han ur sin erfarenhet gripande exempel, som styrka nödvändigheten af att sådana hem, där äfven fattiga kunna upptagas, varda inrättade.

Två hufvudinvändningar hafva gjorts mot inrättande af asyler, där alkoholister äfven mot sin vilja interneras: 1) att därmed skulle ske ett

obehörigt intrång på den personliga friheten; 2) att dryga kostnader därmed vore att befara för det allmänna. Den förra torde tillräckligt bemötas med hänvisning till det sakförhållandet, att alkoholister ingalunda kunna betraktas som fria: genom missbruk af sin frihet hafva de förts in i ett sjukdomstillstånd, som gör dem oförmögna att taga vara på sig själfva, ett sjukdomstillstånd, som liksom hvarje annat fysiskt ondt kan konstateras och hvaremot läkare ovillkorligt fordra anstaltsvård. Att, 'då alkoholister ofta äro farliga för sig själfva och sin omgifning i sådan grad, att de måste anses icke fullt tillräkneliga, samhället måste äga *rätt* att internera dem likaväl som vissa sinnessjuka' synes lika obestridligt, som att det har *plikt* att göra hvad göras kan för deras återställande. Missbruk äro ej att befara, då man kan taga för gifvet, att blifvande lagbestämmelser skola förebygga sådana, och då vi hafva 'en press, som sannerligen icke lär underlåta att snoka reda på hvarje fall, som möjligen kan tolkas som missbruk'. Hvad kostnadsfrågan angår, så är å ena sidan af förra årets lagutskott ådagalagdt, huru ogrundade farhågorna i det hänseendet äro, och å andra sidan kan svårligen förnekas det berättigade i hvad herr Wieselgren under förra årets debatt yttrade om 'den särskilda skuld, hvari samhället står gentemot dessa olyckliga alkoholister'. Skulle icke någon ringa del af 'brännvinsmedlen' kunna afses särskildt för dessa olyckliga, som bidragit att samla dem?

För öfrigt ber jag få hänvisa till hvad lagutskottet i sitt utlåtande n:o 34 förlidet år anförts och enligt detsamma till sist framhålla det uppmuntrande förhållandet, att, enligt statistik från de länder, där man har den största erfarenheten i ämnet, af de å anstalter intagna ungefär en tredjedel blifvit botade och en tredjedel förbättrade.»

Den senare motionen, i hvilken fyrtio ledamöter af Andra Kammaren instämt, är af följande lydelse:

»Vid tre föregående riksdagar — 1903, 1905 och 1906 — hafva Herr J. G. undertecknade, med instämmande af ett stort antal ledamöter af Andra *Petterssons i* Kammaren, väckt motioner angående internering af alkoholister, därvid vi *Södertälje m.fl.* de bägge sista gångerna inskränkt oss till en hemställan om utredning af frågan. I anledning af berörda motioner har lagutskottet tre gånger tillstyrkt och Andra Kammaren för sin del tre gånger beslutit skrifvelse med begäran om sådan utredning. Men genom Första Kammarans afslag har frågan fallit. *motion.*

Då emellertid, för så vidt vi kunna finna, detta afslag berott på missuppfattning af vårt förslag, hvilken missuppfattning vi genom en fortsatt

diskussion i ämnet hoppas kunna skingra, och då frågan är af den trängande betydelse, att den för vårt folks välfärds skull ej alltför länge bör undanskjutas, tillåta vi oss härigenom ännu en gång återkomma med vår begäran om en utredning af densamma.

Vi vilja ingalunda påstå, att alla de argument, som inom Första Kammaren anförts mot den tvungna interneringen af alkoholister, fullständigt sakna fog. Sålunda är det utan tvifvel riktigt anmärkt, att afgörandet, huruvida en person till följd af alkoholism bör interneras, kan blifva en svår och delikat sak, samt att, innan man vet, huru saken skulle komma att i detalj ordnas, möjligheten af obehörig inspärkning ej kan anses alldeles utesluten. Men just på grund af dessa omständigheter påyrka vi icke heller omedelbart någon lag i ifrågavarande afseende. Vår hemställan går endast ut på en *utredning* af frågan, jämväl omfattande de garantier, som kunna erhållas till skydd mot lagens missbruk.

Vi kunna instämma äfven i ett annat uttalande, som under behandlingen af vår motion vid 1906 års riksdag gjordes af våra motståndare inom Första Kammaren. 'Samhällets skuld', sade man, 'betalas bättre på det sätt, att samhället söker anordna anstalter, där dessa olycksbarn bringas in i ett bättre läge, beredas en bättre framtid genom att återställas till förmågan att som fria människor kunna lefva sitt lif och verka på bästa sätt — än genom att behandla dem i likhet med sinnessjuka och dylika, som icke kunna sköta sig själfva. Man bör skaffa dem hjälp till att återvinna sin egen kraft och förmåga att sköta sig.' Helt visst är detta riktigt. Utan tvifvel är det bättre, om man kan förmå drinkarne att frivilligt underkasta sig erforderlig behandling. Och vårt syfte har naturligtvis icke heller varit, att man skulle tvinga in på anstalter sådana alkoholister, som själfva inse sin olycka och själfva begära att blifva vårdade. Specialisterna på alkoholistbehandlingsens fält vitsorda ganska enstämmigt, att det är större utsikt att lyckas bota en alkoholist, som frivilligt söker inträde på en anstalt, än en, som mot sin vilja där interneras. Men de erinra också med lika stor enstämmighet: *att ett mycket stort antal alkoholister icke inse sitt elände och därför aldrig godvilligt söka läkarbehandling; att för dessas skull den lagliga tvångsinterneringen är oundgängligen nödvändig, samt att äfven i fråga om de mot sin vilja internerade alkoholisterna behandlingen har att uppvisa en tämligen hög procent tillfrisknade.* Därjämte har man påvisat den betydelsen af tvångsinterneringen, att redan vetskapen om dess möjlighet förmår många alkoholister att frivilligt underkasta sig anstaltsvård.

Mot vårt förslag har äfven invändts, att domstolarne skulle blifva öfverhopade med arbete, om det skulle åläggas dem att behandla frågor

om internering af alkoholister. Härtill vilja vi till en början anmärka, att i denna invändning ligger ett visst erkännande af det samhällsbehof, vi i våra motioner fäst uppmärksamheten på.

Men vidare tillåta vi oss draga i tvifvelsmål, att domstolarnes arbete verkligen skulle komma att i sin totalitet ökas, om de finge att handlägga frågor om dylik internering. Ty på samma gång skulle väl domstolarne befrias från att befatta sig med afdömandet af en massa brott, begångna under alkoholismens inflytande, samt en ännu större mängd fylleriförseelser. Det synes nämligen uppenbart, att internering i åtskilliga dylika fall borde träda i stället för straff.

Det kanske kraftigaste skäl, man trott sig kunna åberopa mot våra motioner i detta ämne, har varit hänvisningen till deras ekonomiska konsekvenser, hvilka man framställt såsom fruktansvärda. Vi vilja å vår sida icke förneka, att en rationell drinkarevård *kan* komma att kräfvä rätt dryga kostnader, men vi våga bestämdt bestrida, att dessa kostnader ens tillnärmelsevis kunna komma att uppgå vare sig till beloppet af de förluster, som den tämligen ohejdade alkoholismen nu tillåtes åsamka vårt land, eller till summan af de inkomster, som nu tillflyta statens och kommunernas kassor ur alkoholisternas och deras familjers fickor. I alla händelser vet man ej något bestämdt om totalkostnaden, förrän utredning därom verkställts, och såsom lagutskottet vid fjolårets riksdag uppvisade, *kan* saken ordnas rationellt, utan att kostnaderna behöfva blifva afskräckande.

Mot vårt förslag har äfven anförts, att den tendens, som bär upp detsamma, skulle vara af ytterst betänklig beskaffenhet, samt att den af oss ifrågasatta anordningen vore af så ingripande betydelse, innebure ett så våldsamt ingrepp i privatlivet, att den ingalunda kunde anses berättigad annat än i fall af yttersta nödtvång. Härtill kunna vi genmäla, att ett kraftigt ingripande mot alkoholismens samhällsfara verkligen är af yttersta nödtvång påkalladt. Såsom stöd för detta påstående åberopas nedanstående uppgifter af Stockholms stads fattigvårdsinspektör A. Lindblom.

År 1900 åtnjöto i Stockholm 1,564 familjer fattigvårdsunderstöd. I 800 af dessa understödsfall, d. v. s. 51,7 % af hela antalet, berodde fattigdomen på dryckenskap. År 1901 utgjorde understödsfallen 1,392, och af dessa berodde 756, d. v. s. 54,3 %, på dryckenskap. Af de å allmänna försörjningsinrättningens sjukhus intagna omkring 1,800 patienterna befunnos närmare 300 personer lidande af alkoholism och dess följsjukdomar. Af de å arbets- och försörjningsinrättningen intagna männen kunna omkring 90 % anses hemfallna åt dryckenskap. Lagen lägger nu icke några hinder i vägen för drinkaren att gång på gång ruinera familjen och förstöra hemmet. Några typiska fall: En periodsuppare hämtade vid sina dryckenskapsanfall sin

lungsjuka hustru från sjukhuset för att med henne fortsätta den äktenskapliga sammanlefnaden. Myndigheterna kunde icke göra något för att hindra honom härutinnan. En gift man klagade öfver sin på dryckenskap begifna hustru. Vid fattigvårdsinspektörens besök i hemmet satt hustrun halfnaken och alldeles rusig och ammade sitt späda barn; bredvid henne stod ett äldre barn, synbarligen idiot, till hvilket en supig inneboende påstods vara far. En murare med en aflöning af 60 öre i timmen låter hustrun försörja makarnas fyra barn. Han kommer hem endast då han är full och för tillfället tröttnat på den kvinna, med hvilken han sammanbor. Då hustrun vägrar att fortsätta den äktenskapliga sammanlefnaden med honom, slår han henne och barnen, håller fotogen på det af hustrun inköpta matförrådet, slår sönder möblerna och förstör de arbetsmaterialier, hustrun erhållit af sin arbetsgifvare. Två hyggliga syskon besökte fattigvårdsinspektören för att få hjälp till sin på dryckenskap begifna moder. Det befanns, att ifrågavarande kvinna flera gånger i veckan måste omhändertagas på gatan, redlöst öfverlastad. Under ruset stjal hon och aflar barn, som halfsyskonen få försörja.

Fattigvårdsinspektören Lindblom fogar till förestående uppgifter några allmänna reflexioner i ämnet, af hvilka vi tillåta oss här meddela följande:

'När man dagligen och stundligen hör föräldrar bedja om hjälp för sina barn, hustrur för sina män, män för sina hustrur, barn för sina föräldrar, och man i de flesta fall står maktlös, intages man snart af en orubblig öfvertygelse — — — — att det för att i begynnelsen stäffa det onda — — — — finnes blott ett sätt, det är, att samhället skall genom tvångsinternering hafva rätt att skydda sig mot de faror, som hota dess nutid och ännu mer dess framtid från alkoholister.'

Fattigvårdsinspektören Lindbloms mening i detta afseende biträdades ock af den i oktober månad 1906 i Stockholm samlade fattigvårdskongressen, som enhälligt uttalade sig till förmån för tvångsinternering af sådana familjeförsörjare, hvilka på grund af alkoholism försumma sin försörjningsplikt.

Till sist tillåta vi oss här återropa följande utdrag af en afhandling i ämnet af juris professor F. Endemann i Halle (Juristisch-psychiatrische Grenzfragen, I band, 4 häft., Halle 1904):

'*Tvångsbehandling i en offentlig drinkareanstalt bör den underkastas, som i följd af begifvenhet på starka drycker råkar i ett tillstånd, som innebär fara att till hans och hans familjs underhåll den offentliga fattigvården måste tagas i anspråk.* Härmed erkännes den sociala grunden för tvångsbehandlingen. Hvarje drinkare skall icke ställas under uppsikt: den personliga friheten att fördärfa sig själf förblir lagligen oantastad. Annorlunda, när nöd hotar, som tager den offentliga fattigvården i anspråk.

Då fattigvården i kraft af lagens bud äfven måste lämna den genom dryckenskap afsigkomne och arbetsoduglige samhällsmedlemmen nödvändigt lifsuppehälle, får man ej undanhålla den medel att söka förebygga inträdet af ett sådant tillstånd. — — — — —

Äfven bör beaktas den lagliga skyldigheten att försörja anhöriga. Förfaller familjefadern till dryckenskap, så faller familjen fattigvården till last. Äfven detta är af betydelse för bedömande af nödvändigheten af en tvångsbehandling. — — — — —

Den, som blifvit ådömd straff för ett i berusadt tillstånd begånget allmänfarligt brott, svårare misshandel eller sedlighetsförbrytelse eller som frikänts från ansvar för något af nu nämnda brott på grund af otillräknelighet (i följd af alkoholism) vid gärningens föröfvande, bör af domstolen kunna jämte eller i stället för straff öfverlämnas till en offentlig alkoholistanstalt. Tiden för tvångsinterneringen bör fastställas i domen; den får icke öfverstiga 2 år.

Härvidlag är det fråga om tvångsbehandling i den offentliga säkerhetens intresse. Dryckenskapen ger hvarje år anledning till flera tusentals brott. Domstolarna befinna sig inför dem för det mesta i ett förtvifadt läge. Den vanliga invändningen går ut på: medvetslöst öfverlastadt tillstånd i det ögonblick, då gärningen föröfvades; ofta lyckas det ock försvaret att åstadkomma läkareintyg, att gärningsmannens fria viljebestämning i följd af hans alkoholism var upphäfd eller åtminstone inskränkt. Domstolen står då inför alternativet: fälla drinkaren trots hans otillräknelighet eller frikänna honom med vetskap om att han omedelbart skall skrida till nya våldsdåd.

Båda dessa slut äro otillfredsställande. Folkets rättsmedvetande fordrar kategoriskt, att detta missförhållande skall afhjälpas. Ingen får till fara för allmänheten göra anspråk på ett privilegieradt tillstånd såsom oansvarig drinkare. Men gör han det, så måste han finna sig i den konsekvensen, att samhället skyddar sig för honom genom att medelst tvångsbehandling söka bota hans dryckenskap'.»

I motionen åberopas slutligen lagutskottets utlåtande öfver motsvarande framställning vid 1906 års riksdag.

Då lagutskottet vid 1906 års riksdag hade att afgifva utlåtande öfver samma framställning som den nu föreliggande, meddelade utskottet till

en början en af motionärerna vid 1903 års riksdag lämnad redogörelse för utländsk lagstiftning i ämnet, af följande innehåll:

Utländsk lag-
stiftning.

»Lagar af nu antydt innehåll hafva redan antagits i ett flertal civiliserade stater, och i andra står frågan om dylik lagstiftning på dagordningen.

Sålunda finnas i ett flertal af *Nordamerikas Förenta stater* lagar, som medgifva internering i kuranstalter af drinkare på begäran af vederbörande anhöriga, i vissa stater dock först efter särskild myndighets utslag. Tiden för interneringen får i regel icke öfverstiga ett år. I Connecticut kan drinkaren insättas i en asyl på egen eller sina släktingars begäran utan några rättsliga formaliteter. I Georgia kan den, som af domstol förklarats vara 'vane-drinkare', på begäran af sina närmaste anhöriga interneras i asyl. I staten New-York kunna vane-drinkare, som enligt skriftligt intyg af två läkare och två andra trovärdiga personer förlorat herraväldet öfver sig själfva och äro farliga, om de lämnas i frihet, af vederbörande förvaltande myndighet interneras i en drinkareasyl för viss tid, högst ett år. Andra af den nordamerikanska unionens stater tillämpa de beträffande sinnessjuka gällande lagbestämmelser på drinkare, endast med iakttagande af en något vaksammare kontroll från myndigheternas sida.

I *Kanada* kan en vane-drinkare efter rannsaking inför domstol genom administrativ myndighets beslut interneras i ett alkoholisthem för en tid af högst ett år. Denna åtgärd kan vidtagas på begäran af en släkting eller en vän till drinkaren; och den, mot hvilken åtgärden ifrågasättes, är berättigad att, om han så önskar, få vittnen hörda för att styrka obehöfligheten af den påyrkade interneringen.

I de australiska staterna *South Australia*, *New-Brunswick*, *Victoria*, *New-Zeeland* och *New-South Wales* kunna drinkare på begäran af en släkting eller en vän och efter två läkares hörande af vederbörande administrativa myndighet interneras för viss tid af högst ett år.

I den schweiziska kantonen *S:t Gallen* kunna drinkare efter legitimerad läkares intyg genom beslut af vederbörande kommunalmyndighet insättas i asyl, där vistelsen i regel varar 9—18 månader, men vid återfall ännu längre. Kostnaden för asylvården bestrides, om den sjuke saknar tillgångar, af vederbörande kommun.

Äfven i andra schweiziska kantoner hafva under de senaste åren framlagts förslag till lagar i samma riktning som nämnda lag i S:t Gallen. Ett af en särskild lagkommission utarbetadt förslag till strafflag för hela Schweiz innehåller följande bestämmelser:

'Om en vane-drinkare dömes till fängelse för en tid af högst ett år,

kan domstolen efter läkares hörande låta intaga honom i en kuranstalt för drinkare, sedan han aftjänat straffet. Domstolen bestämmer tillika, att han skall lösgifvas ur anstalten, så snart han blifvit botad; efter två års vistelse å anstalten skall han i alla händelser lösgifvas. Likaså kan en vane-drinkare, som på grund af otillräknelighet blifvit frikänd af domstolen, interneras i en drinkareanstalt.'

I *England* kunde enligt äldre lagstiftning drinkare endast på egen begäran insättas på kuranstalt, och den, som anmält sig till inträde å en sådan, ägde själf bestämma, huru länge hans vistelse där skulle räcka. Men om han en gång förbundit sig att stanna en viss tid och sedan ville afbryta kuren före samma tids förlopp, kunde han, om så erfordrades, med tvång kvarhållas. Då emellertid dessa lagbestämmelser visade sig föga ägnade att befordra en rationell alkoholistvård, blefvo de för ett par år sedan kompletterade med en ny lag, som medgaf vederbörande administrativa myndigheter att i asyl internera sådana drinkare, som under loppet af tolf månader blifvit minst fyra gånger straffade för fylleri och förargelseväckande beteende.

I *Tyskland* gäller sedan den 1 januari 1900 en lag, som stadgar, att den, som till följd af dryckenskap icke förmår sköta sina angelägenheter eller utsätter sig eller sin familj för faran af nöd eller är farlig för andras säkerhet, kan förklaras omyndig. Då enligt ett annat lagrum de för förmynderskap öfver minderåriga gällande föreskrifter, äfven beträffande förmyndarens rätt och plikt att sörja för myndlingens person, skola tillämpas i fråga om förmynderskap för personer, som blifvit förklarade omyndiga, anses i praxis förmyndare för en omyndig förklarad alkoholist berättigad att äfven mot dennes vilja insätta honom på en vårdanstalt. Verkan af denna bestämmelse försvagas emellertid i viss mån af ett annat stadgande af innehåll, att, om ansökning ingifvits om en persons omyndighetsförklaring på grund af dryckenskap, domstolen kan låta anstå med omyndighetsförklaringen, om det finnes utsikt, att drinkaren skall bättra sig.

Kraftiga stämmor hafva på senaste tiden i Tyskland höjts för införandet af en lag, som möjliggör internering af alkoholister äfven utan föregående omyndighetsförklaring. Ej blott läkare, utan äfven jurister, bland hvilka märkes den framstående kriminalisten von Liszt, hafva förklarat en dylik lag nödvändig.

I *Österrike*, där man liksom i Nordamerikas Förenta stater helt och hållet på statens bekostnad upprättat en större kuranstalt för alkoholister, har af regeringen ett lagförslag framlagts, enligt hvilket drinkare skulle

kunna äfven mot sin vilja genom vederbörande administrativa myndighets beslut interneras i statsanstalten för en tid af högst två år.

Äfven i *Frankrike*, där man likaledes börjat uppföra statsasyler för alkoholister, har frågan om lagstiftning i syfte att reglera villkoren för inträdet i asylen och utträdet därur blifvit brännande; och från läkarehåll har med kraft betonats önskvärdheten att kunna internera alkoholister äfven mot deras vilja.

I *Belgien* har samma fråga framförts från intresserade läkarekretsar, men hittills mött ett segt motstånd från de lagstiftande myndigheters sida.

I *Norge* har år 1900 antagits en lag mot lösdrifveri, tiggeri och dryckenskap, som bland annat stadgar, att den, som bringar sig själf i ett tillstånd af uppenbar berusning och sälunda anträffas å allmän plats, straffas med böter från och med 1 till och med 800 kronor, samt i händelse han tidigare under loppet af ett år varit sälunda straffad eller om han stör allmän fred och ordning, med böter eller fängelse. Är han därjämte hemfallen åt dryckenskap, kan allmänna åklagaren bemyndigas att inspärta honom i en tvångsarbetsinrättning *eller i godkänd kuranstalt*, dock icke utöfver 18 månader, såvida han ej förut varit inspärrad, i hvilket fall han kan kvarhållas ända till 3 år. Den, som till följd af dryckenskap uppehåller sig genom tiggeri eller faller fattigvården till last eller försummar sin försörjningsskyldighet, så att hans familj kommer i nöd, eller underlåter att erlagga ådömdt bidrag till familjs eller oäkta barns underhåll, straffas med fängelse, samt dömes, om han är hemfallen åt dryckenskap, till intagning i arbetshus *eller kuranstalt.*»

I fråga om de medel, gällande lagstiftning i vårt land ställer till förfogande för att reagera mot alkoholister, samt om dessa medels effektivitet anfördes af 1905 års lagutskott:

Svensk lagstiftning.

»Väl kan stadgandet i 19 kap. 4 § ärfdabalken öppna möjlighet att få en notorisk alkoholist omyndig förklarad, men huruvida för hans lämpliga vård förmyndaren kan äga att tvångsvis låta intaga honom på en vårdanstalt, därom torde meningarna vara delade. Stadgandena i fattigvårdsförordningen kunna föranleda därtill, att den, som tredskas att underhålla sin familj, så att denna kommer fattigvården till last, kan å tvångsarbetsanstalt intagas, och slutligen utsättas ju fyllerister för statens straff. Samtliga dessa medel äro dock otillräckliga eller ändamålslösa i här förevarande fall. Mot omyndighetsförklaring såsom medel kan invändas, att den ofta kommer för sent, och att, äfven om förmyndaren ansåges berättigad att mot hans vilja insätta den omyndig förklarade alkoholisten å en vårdanstalt,

han dock sannolikt skulle tveka länge, innan han vidtog en så genomgripande åtgärd. Otillräckligheten af denna utväg har ock allmänt i Tyskland erkänts. Tvångsarbete är enligt vunnen erfarenhet icke möjligt att använda å alkoholisten, om man önskar att få honom botad, och statens straffande verksamhet mot honom torde svårligen af någon kunna förordas. Straffet förfelar här sitt ändamål och är mera ägnadt att försämra än förbättra, då hvarje fylleriförseelse af alkoholisten blott är ett uttryck för det sjukliga och psykiskt ofria tillstånd, hvori han befinner sig.»

Angående själfva frågan yttrade 1906 års lagutskott:

»De upplysningar, motionen innehåller om förevarande frågas behandling vid 1903 och 1905 års riksdagar, torde utmärka, att denna fråga är föremål för stort intresse inom Riksdagen. Den hänför sig ju ock till ett ämne af stor vikt. Frågan om bekämpande af alkoholmissbruket och upphäfvande, såvidt ske kan, af dess verkningar har fått en alltmer framskjuten plats, dels på grund däraf att förhållanden inträdt, afven i vårt land, hvilka visat sig ägnade att stegra alkoholkonsumtionen, och dels emedan man med läkarevetenskapens framsteg fått en allt skarpare och klarare blick för de vådliga följderna af omåttlighet i berörda afseende och allt strängare uppfattning af hvad som bör bedömas såsom omåttlighet. Med ofvanberörda förhållanden afser utskottet särskildt dem, som stå i samband med storindustriens utveckling. Erfarenheten från alla industriländer gifver nämligen vid handen, att med industriens utvidgning följt ökad alkoholförbrukning, beroende på en mångfald omständigheter, hvilkas menliga inflytande kan motverkas endast genom ett vidtomfattande socialt arbete, afseende att skapa bättre bostadsförhållanden, bättre betingelser för yrkesutöfningen, särskildt i sanitärt hänseende, högre upplysning och i allmänhet mer gynnsamma lefnadsvillkor, äfvensom att befordra nykterhetsrörelsen samt ordna försäljningen af alkoholhaltiga drycker på ett sätt, som är ägnadt att minska förbrukningen eller åtminstone förekomma stegrad förbrukning m. m.

Huru kraftigt detta sociala arbete än må bedrivas, torde man likväl allt framgent eller åtminstone för en ännu ej öfverskådlig tid hafva att räkna med fall, i hvilka omåttlig alkoholkonsumtion bragt konsumenten till ett sådant tillstånd, att han kan kallas alkoholist i den mening, motionärerna inlägga i detta ord, i fråga hvarom utskottet tillåter sig hänvisa till motionen. I vårt land torde antalet alkoholister vara högst betydligt. Att söka återföra dylika sjuklingar till hälsa är tydligen ur både humanitär

*Lagutskottets
utlåtande vid
1906 års riksdag.*

och nationalekonomisk synpunkt en uppgift af utomordentlig betydelse. Man återbördar, om den löses, till samhället individer, hvilka eljest skulle i både andligt och lekamligt afseende hjälplöst förfallit. Till arbete oförmögne blifva åter arbetsföra. Hem, som nedbrutits, återupprättas. Eljest erforderliga fattigvårdskostnader undvikas, och utgifterna för hospital och fångvårdsanstalter, till hvilka inrättningar nu så många alkoholister komma, torde kunna nedbringas. Då man bedömer betydelsen af här ifrågakurativa verksamhet, har man att ihågkomma, att den sjuklighet, som frambringas genom missbruk af alkohol, kan vara ärftlig, och att på grund häraf de skadliga verkningar, som kunna inträda af en enda persons alkoholism, knappast låta sig överblicka.

Det verksamaste medel för botande af alkoholism, som läkarvetenskapen känner, är systematisk vård å för ändamålet särskildt inrättade anstalter. Å dessa äro patienterna afstängda från all tillgång till alkohol. De anstalter, vid hvilka man vunnit de bästa resultaten (t. ex. Ellicon i Schweiz) äro icke ordnade såsom vanliga sjukhem, utan såsom anstalter, där patienterna såvidt möjligt sysselsättas med kroppsarbete i det fria, en sorts isolerade arbetarekolonier. En vanlig arbetsinrättning, som erbjuder sådant arbete, gör emellertid icke till fyllest, bland annat emedan en efter läkares anvisning fullt individualiserad behandling i fråga om arbete, diet med mera där icke kan genomföras. Vården å dylika kuranstalter har enligt sakkunnig uppgift visat förvånande goda verkningar. Enligt statistik från de länder, där man har den största erfarenheten i ämnet, lära af de å anstalten intagna ungefär en tredjedel blifva botade och en tredjedel förbättrade. Återstoden består af sådana, hvilka icke förbättrats eller om hvilka upplysning i detta hänseende icke vunnits. Å anstalter, där man företrädesvis intagit personer i sjukdomens tidigaste stadium, i hvilket den är lättast botad, hafva vunnits än gynnsammare resultat.

Erfarenheten har emellertid gifvit vid handen, att, hur verksamt medlet i fråga än visat sig, alkoholister endast undantagsvis besluta sig för att anlita detsamma och än mera sällan äro ståndaktiga nog att tillräckligt länge begagna det. Häremot gifves ej annat korrektiv än tvångsinternering.

Angående frågan, huruvida tvångsinternering öfver hufvud låter principiellt försvara sig, vill utskottet senare i framställningen yttra sig. Det torde emellertid vara uppenbart, att den icke utan äfventyrande af allmän rättssäkerhet i fråga om den personliga friheten kan tillämpas i alla de fall, då intagning å anstalt visat sina bästa verkningar, nämligen å sådana till dryckenskap förfallna personer, som ännu måste anses psykiskt fria och således ej göra skäl för benämningen alkoholister enligt motionärernas bestämning af begreppet. Det är vidare, såsom motionärerna

äfven synas vidgå, både möjligt och sannolikt, att en påtvungen kur, om omständigheterna i öfrigt äro lika, icke har fullt så goda verkningar som en frivilligt undergången. Men då man bedömer betydelsen af en lagstiftning, som gör tvångsinternering under vissa förutsättningar möjlig och lämplig, har man att taga hänsyn därtill, att tillvaron af en dylik lagstiftning måste förmå många att frivilligt underkasta sig anstaltsvård af fruktan för en möjligen väntande tvångsinternering. Tydligen förstärkas lagens verkningar i detta afseende, om — hvartill ej saknas anledning — den tvungna kuren utsträcket längre tid än den frivilliga. Ej heller får man förbise, att äfven i de fall, då tvångsinternering icke leder till patientens förbättrande, den i annat afseende kan hafva en synnerligen stor betydelse. Därigenom att en alkoholists familj för en tid, låt vara öfvergående, befrias från all beröring med denne, kan mycket vinnas. Förhållandena i hemmet kunna under tiden ordnas, med eller utan fattigvårdsmyndighetens hjälp, och när alkoholisten en gång återvänder från anstalten, har hemmet större motståndskraft mot hans inflytelser. I hvarje större stadssamhälle förekommer ett antal individer, som på grund af alkoholism äro oförmögna till arbete, men med fränseende häraf uppfylla förutsättningarna för tillämpning å dem af påföljd för lösdrifveri. Gentemot dessa stå myndigheterna hos oss nu alldeles maktlösa. De anhållas den ena gången efter den andra vanligen i följd af fylleri eller bettleri, men kunna icke dömas till tvångsarbete eller kvarhållas å försörjningsinrättning. De fortsätta därför ett lif, som, om de vore arbetsföra, skulle ådraga dem tvångsarbete. Funnes tillfälle att för alkoholism internera dylika individer, hvilket ju borde ske i särskilda för dem afsedda alkoholistanstalter, kunde möjligen en del af dem förbättras, och samhället vore i hvarje fall för en tid befriadt från de faror, besvär och obehag, som de förorsaka, då de äro lämnade i frihet.

Enligt utskottets mening finnes alltså all anledning att vidtaga åtgärder för internering af alkoholister. Från principiell synpunkt har emellertid framhållits, att tvångsinternering icke skulle stå väl tillsammans med det mått af personlig frihet, som rättsmedvetandet kräver för individen. Motionärerna hafva häremot erinrat, hurusom staten hade en allmänt erkänd rätt att skydda sig och sina medlemmar mot kränkningar genom att straffa brottslingar och internera dårar, samt såsom sin åsikt anfört, att de grunder, på hvilka denna statens rätt hvilade, äfven vore ett fullt tillräckligt stöd för statens befogenhet att internera alkoholister. Då sådana personer, som af motionärerna benämnas alkoholister, äro psykiskt ofria, i visst afseende sinnessjuke, delar utskottet den af motionärerna anförda åsikt. Lagstiftningens genomförande förutsätter emellertid stor varsamhet, och att för-

farandet vid besluts meddelande om internering kan ordnas så, att personer, som förfallit till missbruk af alkohol, men ännu ej förlorat sin viljefrihet i berörda afseende, icke utsättas för faran att förväxlas med sådana sjuklingar, hvarom här är fråga, och det därmed förenade äfventyret af tvångsinternering. Det synes emellertid utskottet kunna antagas, att en i berörda afseende tillfredsställande ordning låter sig genomföra utan äfventyrande af lagstiftningens effektivitet. Frågans lösning är emellertid förenad med icke ringa svårighet, och först en fullständigare utredning än den, som inom utskottet kunnat komma detta spörsmål till del, torde kunna leda till klarhet, om hvilka former förfarandet bör iklädas.

En lagstiftning om internering torde komma att företrädesvis beröra den fattigare befolkningen. Obenägenheten att söka inträde å anstalt eller, om man lyckats öfvertala patienten härtill, böjelsen att i förtid afbryta kuren torde hafva visat sig svårare att öfvervinna hos alkoholister af denna klass. Olägenheten för en familj att inom sig hysa en alkoholist är ock gifvetvis större i ett fattigt hem än i ett burget. I det förra kan han mer än i det senare inverka störande på hemmets hushållning, och det trängre utrymmet utsätter de öfriga familjemedlemmarne för faror och otrefnad, som de i en rymligare bostad i viss mån kunnat undvika. Sammanställas dessa omständigheter med det förut påpekade förhållandet, att en viktig del af den fattigare befolkningen, nämligen industriarbetarne, visat sig vara utsatt för en särskildt stor fara för alkoholism, framstår stiftandet af en lag om internering af alkoholister såsom ett led i sträfvan den för förbättring af den fattigare befolkningens villkor.

Till sist uppställer sig frågan om konsekvenserna i ekonomiskt afseende af den ifrågasatta lagstiftningen, som ju betingar inrättandet af anstalter för alkoholister. Enligt utskottets mening behöfver lagstiftning i ämnet ej omedelbart föranleda till upprättandet genom statens eller obligatoriskt genom kommuns försorg af erforderligt antal dylika anstalter. Fastmer synes inrättandet af anstalter böra öfverlämnas åt det enskilda initiativet, hvilket vi ju hafva att tacka för våra redan befintliga alkoholisthem: Sans Souci vid Uppsala, Stockholms alkoholisthem Eolshäll, Furunäs i Småland och ett par andra. I länder, där i en eller annan form tillfälle är beredt till tvångsinternering af alkoholister, har det enskilda initiativet på detta område visat sig synnerligen fruktsamt. Man torde, särskildt om statsunderstöd ställes i utsikt, kunna antaga, att landsting och stadsfullmäktige i städer, som ej i landsting deltaga, af enskildt initiativ, såsom skett bland annat i fråga om anstalter för sinnesslöa, efter hand frivilligt anordna anstalter för ändamålet. Alkoholisthemmens betydelse från allmän synpunkt är så stor, att de synas böra få påräkna statsunderstöd. För ända-

målet erforderliga medel torde erbjuda sig därigenom att, enligt förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905, ett belopp, motsvarande $\frac{1}{100}$ af samtliga afgifter och vinstmedel för riket, skall afsättas för att användas till främjande af nykterheten och motarbetande af dryckenskapens följder. I fråga om formen för understödet synes böra tagas i öfvervägande, huruvida ej detsamma bör utgå med visst belopp för hvarje patient, såsom sker beträffande anstalter för sinnesslöa och döfstumma.

I fråga om de ekonomiska synpunkterna vill utskottet vidare anförä, att erfarenhet från utlandet visar, att kostnaderna för anstaltarnas inrättande och underhåll kunna stanna vid oväntadt små belopp, om blott tillbörlig enkelhet iakttages och patienternas arbetskraft på förståndigt sätt utnyttjas. Såsom bidrag till underhållet skulle naturligen afgifter upptagas af patienterna eller af vederbörande fattigvårdssamhällen, och kunde möjligen därvid afgifterna för de mera burgna patienterna bestämmas till belopp, som ej blott betäckte kostnaderna för dessa patienters vård, utan lämnade något öfverskott till betryggande af anstaltens ekonomi.

Vid bedömande af kostnadsfrågan bör man ock hålla i minnet vissa omständigheter, som förut i annat sammanhang framhållits. Kommunerna torde hafva anledning till offervillighet för främjande af alkoholisters botande på grund af den utsikt, som härigenom öppnas att minska den framtida fattigvårdstungan. Statens utgifter för ändamålet torde åtminstone till en del komma att uppvägas, därigenom att statens kostnader för fängvård och hospitalsväsen uppenbart reduceras genom ett framgångsrikt arbete i här förevarande hänseende.»

Utskottet anser sig böra till alla delar vidhålla hvad sålunda anförts och vill nu endast erinra, att den fattigvårdskongress, som omförmäles i motionerna, och i hvilken deltog ej mindre än 936 medlemmar, hvaraf 436 utsedde ombud för fattigvårdsstyrelser, utan meningsskiljaktighet beslöt, att internering af alkoholister borde ingå såsom ett led i den lagstiftning mot försumliga och tredskande familjeförsörjare, för hvilken kongressen uttalade sig.

Uppenbarligen innebär detta uttalande ett särdeles betydelsefullt vittnesbörd om den uppfattning och de önsknings, som göra sig gällande hos dem, som till följd af sin verksamhet inom samhället ständigt sättas i tillfälle iakttaga alkoholismens fördärfbringande verkningar.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen, med bifall till förevarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån föreskrifter må kunna meddelas i fråga om internering af alkoholister afven mot deras vilja i för dem afsedda kuranstalter samt, ifall utredningen därtill gifver anledning, för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Stockholm den 11 februari 1907.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Herr *Cederberg* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
